תורה אור

שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב המותח חוט של תפירה בשבת חייב חטאת. והלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה, והיודע לחשב תקופות ומזלות ואינו חושב אסור לספר הימנו. *מגושתא רב ושמואל: חד אמר חרשי וחד אמר גדופי, תסתיים דרב דאמר גדופי דאמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב הלומד דבר אחד מן המגוש חייב מיתה דאי ס"ד חרשי הכתיב °לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות, תסתיים. אר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב, עליו הכתוב אומר °ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו. א"ר שמואל בר נחמני א"ר *יוחנן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר °ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות: הצד צבי וכו': ת"ר *הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת רבי יהודה אומר חייב שתים שהיה ר' יהודה אומר פציעה בכלל דישה, אמרו לו אין פציעה בכלל דישה. אמר רבא מ"ט דרבנן? קסברי אין דישה אלא לגדולי קרקע, וליחייב נמי משום נטילת נשמה? אמר רבי יוחנן שפצעו מת. רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי, מתעסק הוא אצל נטילת נשמה, והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה *ר"ש בפסיק רישא ולא ימות? (א) שאני הכא דכמה דאית ביה נשמה, טפי ניחא ליה כי היכי *דליציל ציבעיה: והשוחטו: שוחט משום מאי חייב? רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום נטילת נשמה,

משום

דברים יח / ישעיה ה / דברים ד

רש"י

דרנא. תולעת ומנקב בו נקב קטן ועגול וצריך לקרוע למטה ולמעלה את הנקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין קמטין: **המותח חוט של תפירה.** בגד התפור ועומד והגיח החוט ארוך ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו במקצת וחוטי התפירות נמשכין ומותח את ראשי החוט להדק ולחבר, זו היא תפירתו וחייב: **והלומד דבר אחד מן המגוש.** מין הממשיכו לע"ז, ואפי' דבר תורה אסור ללמוד ממנו: **והיודע כו'.** הני תלת שמעתתא שמעינהו (*מר) זוטרא מרב כי הדדי וגרסינהו: **אמגושא.** דאמרינן בכל דוכתא, רב ושמואל פליגי ביה: **חד אמר חרשי.** מכשף: **וחד אמר גדופי.** מין המדוקק בע"ז ומגדף תמיד את השם ומסית אנשים לע"ז: **דאי סלקא דעתך חרשי.** וטעמא משום דכתיב לא ימצא בך וגו' וקא חשיב מכשף: **והא כתיב.** לעיל מיניה לא תלמד לעשות כדי שתעשה: **להבין.** שתוכל לעמוד בהן, ואם יעשה נביא שקר לפניך, שתבין שהוא מכשף: **תסתיים דגדופי הוא.** הלכך כל דבריו דברי ע"ז והסתלק מעליו שלא ישיאך: **לעיני העמים.** שחכמה הניכרת היא שמראה להם סימן לדבריו בהילוך החמה והמזלו' שמעידין כדבריו שאומר שנה זו גשומה והיא כן, שנה זו שחונה והיא כן, שכל העיתים לפי מהלך החמה במזלותיה ומולדותיה במזל תלוי הכל לפי השעה המתחלת לשמש בכניסת החמה למזל: **הפוצעו.** דוחקו בידיו שיצא דמו: **אינו חייב אלא אחת.** משום צידה אבל אפציעה ליכא חיוב: **בכלל דישה.** שמפרק דמו הימנו כמפרק תבואה מקשין שלה: **מתעסק הוא אצל נטילת נשמה.** כלומר לגבי נטילת נשמה הוי מתעסק בדבר אחר ולא הויא מלאכת מחשבת שאינו מתכוין שימות: **טפי ניחא ליה.** שדם החי טוב מדם המת וכיון דכל עצמו מתכוין ומורח לשומרו שלא ימות בידו אפי' מת אין כאן אלא מתעסק וכי מודה ר' שמעון במידי דלא איכפת ליה אי מיתרמי ומיהו איכווני לא מיכוין: **דליציל.** ליצביה גרסינן. שתהא מראית צבעו צלולה: **שוחט משום מאי מיחייב.** שחיטה במלאכת המשכן היכא ומאי עבידתא' אי משורות אילים מאדמים למה לי בהו שחיטה בחניקה נמי סגי:

תוספות

שכן יריעה שנפל בה דרנא כו'. תימה לר"י דבריש האורג אמרי' קורע על מנת לתפור שתי תפירות היכי משכחת לה ומשני דעבידא ככיסתא ואומר ר"י דבמשכן היו אומנים ביותר והיו נזהרים שלא היו עושים ככיסתא והתם לא קאמר שנפל בה דרנא דנקט דשכיח טפי ועוד דהתם בעי לאשכוחי קורע על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא ויריעה שנפל בה דרנא צריך לקורעה מתחלתה ועד סופה ויש בה כמה תפירות ואע"ג דהשתא לא משכח' במשכן על מנת לתפור שתי תפירות ותו לא סברא הוא דבשתי תפירות הוי דבר חשוב: **אמגושא.** פי' בערוך דפליגי בהא דאמר רב פפא באלו מגלחין (מו"ק יח.) פרעה אמגושי היה דכתיב הנה יוצא המימה חד אמר לעשות כשפים היה יוצא וחד אמר גדופי שהיה עושה עצמו ע"ז שהיה אומר "לי יאורי ואני עשיתני", ואין נראה לר"י דפליגי רב ושמואל במאי דאמר רב פפא אלא פליגי אאמגושא שנזכר בשום מקום במשנה או בברייתא: **הצד** חלזון. למאן דמוקי לה בשפצעו חי אתי שפיר הא דנקט הצד חלזון דדרך לפוצעו מיד אחר צידה כל זמן שהוא חי וקמ"ל דאע"פ שפצעו חי לא מיחייב משום נטילת נשמה, ואפילו למאן דמוקי לה כשפצעו מת קמ"ל דלא מיחייב בצידה שלו משום נטילת נשמה דאף על גב דאמרי' בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) השולה דג מן הים כיון שיבש בו כו' הכא שאני חלזון דרכו לפרכס ולקרב מיתתו, וצ"ע דבירושלמי משמע דצד חלזון לא מיחייב משום נידה: **וליחייב** נמי משום נטילת נשמה. ואפי' לרבי יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור פריך שפיר דהיכא דאיכא תקון קצת חייב כדאמרי' בפסחים (דף עג.) בסוף אלו דברים והכא נמי במה שממיתו יש תקון קצת שאינו מפרכס לכאן ולכאן ונוח ליטול ממנו הדם ולמאי דמסיק דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה אתי שפיר נמי לרבי יהודה דהשתא ליכא תיקון כלל ומיהו שמעתין אתיא אפי' לר"ש דמחייב מקלקל בחבורה מדמשני מתעסק הוא אצל נטילת נשמה ולא קאמר מקלקל הוא: **מתעסק** הוא אצל נטילת נשמה. האי מתעסק לאו דוקא דהא מתעסק בחבורה חייב לר"ש דאמר בס"פ ספק אכל (כריתות יט:) הגה לתינוקות אוחיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב וטעמא כדיליף בהאורג (לקמן קו.) מדאיצטריך למישרי מילה מכלל דמקלקל בחבורה חייב ולא חיישינן למלאכת מחשבת דמקלקל דעלמא לא מיפטר אלא משום מלאכת מחשבת כדאמר בספ"ק דחגיגה (דף י:) ומתעסק דהכא היינו דבר שאין מתכוין כיון דאין מתכוין כלל למלאכה מותר אפי' בחבורה אע"פ דלא בעי מלאכת מחשבת כמו כל איסורים שבתורה דלא שייך בהו מלאכת מחשבת ושרו אין מתכוין כדאמר מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה כו' (כלאים פ"ט משנה ה) וכן מוכח בפ"ק דכתובות (ד' ה:) דאמר אח"ל דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך או להנאת עצמו הוא צריך ואת"ל להנאת עצמו הוא צריך הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש פירוש בדבר שאין מתכוין ואת"ל הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין במקלקל הלכה כמאן משמע דאי הלכה כר"ש בדבר שאין מתכוין תו ליכא לספוקי במקלקל דאפי' מקלקל בחבורה חייב כיון דאין מתכוין מותר: **טפי** ניחא ליה כי היכי דליציל ליבעי'. פי' אע"ג דהוי פסיק רישיה דמודה ר"ש הכא מיפטר משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה דאפי' במקלקל פטר ר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה כדאמר בפרק הנחנקין (סנהדרין פד:) מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכי מודה ר"ש בפסיק רישיה ה"מ במידי דניחא ליה אי מתרמי דהוי צריכה לגופה אבל במידי דלא איכפת ליה לא מודה, ורשב"א פי' דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה היינו במאי דלא איכפת ליה אי מתרמי, וליתא דהא מגרר זרדין בארעא דחבריה פטר ר"ש בפ' הבונה (לקמן קג.) והתם לא איכפת ליה אי מתרמי אלא כדפי' ותימה דבספ"ק דחגיגה (דף י:) משמע דהא דפטר ר"ש מלאכה שאינה צריכה לגופה היינו משום דבעי מלאכת מחשבת וא"כ בחבורה דלא בעי מלאכת מחשבת ליחייב בה מלאכה שאינה צריכה לגופה: **כי** היכי דליציל ליבעיה. קשה לר"י דמ"מ על נטילת הדם ליחייב משום נטילת נשמה [ונראה כלשון אחר שפי' בקונט' בריש שמונה שרצים (לקמן קז.) דחובל בהן חייב משום דהוי תולדה דשוחט וחייב משום נטילת נשמה ונטילת הדם היינו נטילת נשמה כדכתיב "כי הדם הוא הנפש" ולכך ח' שרצים שיש להם עור חייב בנצרר הדם אע"פ שלא יצא דכיון שנצרר סופו לצאת אלא שעתה העור מעכבו ושאר שרצים שאין להם עור אינו חייב עד שיצא מהם דם אבל בנצרר הדם ולא יצא לא מיחייב דכיון שלא יצא לא סופו לחזור דאם היה סופו לצאת היה יוצא מיד שאין העור מעכבו] והשיב לו ר"ת דדם חלזון הראוי לצביעה מיפקד פקיד ולא מיחייב על אותו הדם משום נטילת נשמה ועל דם אחר היוצא עמו נמי לא מיחייב דלא ניחא ליה כי היכי דליציל ליבעיה אבל אין לפרש דנטילת נשמה היינו שמחלים אותו דבר שחובל בו דגבי דם בתולים מה צריך לחלישות האשה וגבי מילה מה צריך לחלישות התינוק אלא לנטילת הדם קרי נטילת נשמה כדפי': **שוחט** משום מאי מיחייב. לאו אשוחט דמתני' קאי, דההוא פשיטא דלא הוי אלא משום נטילת נשמה, דטובא תנן בהדיא במתני', אלא אשוחט דעלמא קאי:

אין

*) [נ"ל דליצלא פי' דלא ניחא ליה דתיפוק נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי מגלא לצבעיה שצבעו מתעלה יפה ויהא נצבע יפה וברייה כי אז תגליא. ערוך]

מסורת הש"ס

[צ"ל רב]

ס"א אמגושא

[ר"ה כה: ע"ז ת. מג: סנהד' סח.]

[צ"ל יונתן]

[תוספתא פ"ט ע"ש]

לקמן קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. [ביצה לו.] כתובות ו: בכורות כה. סוכה לג:

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' שם הלכה ט סמג שם טור שו"ע או"ח סימן ש"מ סעיף ו:

נה ב שו"ע יו"ד סימן קעט סעיף יט:

נו ג סמג עשין מו:

נז ד מיי' פ"י מהלכות שבת הלכה יט סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שטז סעיף ה:

נח ה מיי' פ"ח מהלכות שבת הלכה ז ופכ"א הלכה יב:

נט ו מיי' שם פ"ח הלכה ז:

ס ז מיי' פי"א מהלכות שבת הלכה ו טוש"ע או"ח סימן שלו סעיף ח:

סא ח ט מיי' פי"א מהל' שבת הלכה א:

◆

רבינו חננאל

רפת כשהן. טים ומתבשלין ואחר כך מתחזקין כשיצטרפו (מתחפרו) [ויתפתחו]. וכן מאן דארתח כופראי אף על גב דהדר אקיש מבשל הוא. אמר רבה מאן דעבד חביתא חייב ז' חטאות פי' כגון שהיתה לו גבשושית ונטלה וייפה הקרקע חייב משום חורש. שחק חייב משום טוחן ניקהו מן הצרורות חייב משום בורר וכשמחתך (ממנו) [היינו] מחתך. ועיקר מלאכה א) (בנין מלאכה) וגמר מלאכה והשואתה חייב משום מכה בפטיש הרי שבע ב) בתנור עוד מוסיף אחד שצריך להחליק את תוכו ולשוף אותו נחלים וחייב משום ממחק. מאן דעבד חלתא חייב י"א חטאות. חתך קנה נעשה זומר וצריך לעצים חייב משום קוצר ומשום נוטע כינס הקנים חייב משום מעמר דקדק הקנים חייב משום טוחן. חתכם כשיעור כגון אמה אמה חייב משום מחתך. קילפם חייב משום דש. השליך קליפיהן וקנין שאין ראויין למלאכה חייב משום בורר. הטיל שתיו חייב משום מיסך וכשמטיל הערב עושה שתי בתי נירין וכשמכה אותן כדי לקרבן זה לזה (ולהדחיק אריג ג) זה כל זמן שעושה (ארבעת) [ארעי'] הכורת וכשכופף הקנים למעלה לאריגה [והן] קירותיה בונה הוא וגמר מלאכה שישברקרומיות היוצאת משום מכה בפטיש הרי אלו י"א מלאכות ואם כפף פיה למטה ותפרה (כשיבינו החיים) [כשמותח החוט] חייב משום תופר כרב דאמר המותח חוט של תפירה בשבת חייב (משום) חטאת וכשתופר חייב משום תופר הרי אלו י"ג חטאות: ירושלמי ההיא איתתא כד משתייא בקיבה משום מיסכת כד יהבת קירוטה משום עושה בתין. כד סקימה לון משום בנהי' כד מחיי' משום ארגת כד מקטעא בנימא משום מחתכת. כד גמרה מלאכתה משום מכה בפטיש. אונים של דיסקיא [קושר ומתיר] נעשה כנעל ופותח וכן תותלות של תמרים קושר ומתיר. א"ר יוחנן השוחט צפור מעל גבי בהמה בשבת חייב ב' חטאות משום גוזז ומנפץ וטווה. ודחה רב כהנא ואמר אין דרך גזיזה ולא דרך ניפוץ ולא דרך טויה בכך. ואקשינן על רב כהנא והתניא משום נחמיה שטוף בעזים. אלמא שטווה בעזים וטוות מעליהן בלא גזיזה ופריק' הכמה יתירה שאני דכתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים. ואע"ג דרב כהנא לגבי רב תלמיד הוה כיון (דיש) דאשכחן בתלמוד א"י דקיימי כוותיה דגרסינן התולש כנף מן העוף חייב משום גוזז המורטו חייב משום מוחק הקוטמה חייב משום מכה בפטיש ודחינן לא דמיא תולש כנף עוף לתולש שער בהמה דעוף שאין לו גזיזה תלישתה היא גזיזתה ברם בהמה אינו חייב עד שיגוז תדע שהוא כן דתני תלש מן המתה חייב תלישתה זו היא גזיזתה מן החיה פטור ותו מדתנן (לקמן נד:) הגודל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אומרים משום שבות כלומר אין דרך נטילת שיער בשיניים וכיון דקיימי חכמים כרב כהנא קיי"ל כוותיה: אמגושתא. פי' בלשון ערבי זמזמה. מגוש בלשון יון מכשף. גידופי כופר בעיקר: **הצד** צבי השוחטו כו'. ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת ר' יהודה אומר חייב שתים פציעה בכלל דישה ורבנן סברי אין דישה אלא בגידולי קרקע ואקשינן לרבנן ליחייב משום צידה ומשום נטילת נשמה ופריק ר' יוחנן שפצעו מת. רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי. מתעסק אצל נטילת נשמה וקיי"ל המתעסק [בחלבים ובעריות] חייב משום דנהנה המתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא קא ניחא לנטילת נשמה דניחא

א) אולי צ"ל ועל עיקר מלאכה התכית חייב משום בונה וגמר מלאכה וכו'. ב) לפי מה דחשיב רבינו אין כאן רק שש חטאות ואולי דחסר בדברי רבינו וצ"ל וכשמלף את"כ בכבשן חייב משום מבשל וכ"כ ברש"י.

ג) אולי צ"ל חייב משום אורג ווה כל זמן וכו'.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני הכא. נ"ב עמ"ש דף קג:

רב נסים גאון

שכן קרש שנפל בו דרנא. פי' דרנא תולעת ובסוף פרק אלו טריפות (חולין דף סז) משכחת ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנין של בהמה: **רבא** אמר אפילו תימא שפצעו חי מתעסק הוא אצל נטילת

נושא

מח' רב ושמואל מהו אמגושא שמוזכר בכל מקום

1-חרשי (מכשף)

2-גידופי (ע"ז)

נושא

מי שיודע לחשב תקופות ומזלות צריך לעשות כן

נושא

הצד חלזון והפוצעו (בשביל דמו-תכלת) מח' חכ' ור' יהודה כמה עבירות יש כאן